

του γιασεμιού της που δεν μπορούσε πλέον να δει και να φροντίσει. Όσοι μια μέρα του φτεινού Γενάρη η Κατίνα έφυγε καταπονημένη μα ήρεμη για άλλους τόπους... Και το γιασεμί της ήταν έτοιμο κι αυτό για τη δικιά του αναχώρηση. Μάταιος κόπος να το κρατήσουμε στη ζωή. Ηθελε να φύγει κι αυτό μαζί της. Μάρανε τα κλαδιά του, έρριξε τα φύλλα και τα λιγοστά ασθενικά γιασεμιά του.

Έμεινε εκεί, σπητό και κατάξερο για μήνες. Όρδιος νεκρός. Δεν τολμούσαμε να το αγγίξουμε, γιατί ξεριζώνοντάς το λες και ξεριζώναμε τη δικιά μας μάνα από τον τόπο της. Όμως έπρεπε... Να βρει κι αυτό την ανάπαψή του όπως και η μάνα μας. Και ένα βράδυ, στα σκοτεινά, λες και φοβόμαστε το δυνατό φως, λες και κάναμε κακό, το αποχωριστήκαμε....

Έτσι έφυγε από τη ζωή μας και το δεύτερο γιασεμί της Κατίνας, παρέα με τη μάνα μας ... Σπητό και ολόρδο... Όπως εκείνη!

Έφυγε η Νεράιδα με το μαγικό χρωστήρα

του δρος Πέτρου Στυλιανού

Έφυγε η νεράιδα της Κυδρέας με το μαγικό χρωστήρα, η Χρυστάλλα Δημητρίου. Σαν παραμύθι ήταν η ζωή της Χρυστάλλας. Όταν ο Κωστής κι η Κατίνα την φέρνανε στη ζωή, δεν πρόσεξαν πως στο κρεββατάκι της νιογέννητης οι Μοίρες κάνανε την πρώτη τους τη σύναξη, για να της προσφέρουν τα δώρα τους.

Εγώ θα την κάμω πανόμορφη αδελφή, ισάξια με τις Νεράιδες της Γης τούτης, που κατοικούν στα δάση του Πενταδάκτυλου, ολόιδια με τις Νεράιδες και τις Νύμφες που λούζονται τα βράδυα στα κρυστάλλινα νερά του Κεφαλόβρυσου. Κι εγώ θα την κάμω της ζωγραφικής βασίλισσα. Με το μαγικό χρωστήρα της θα στήνει σε καμβά ονειρικό τις χαρές όλες της άνοιξης (ίσα με τις λεπτές αποχρώσεις και τ' αρίφνητα μηνύματα των αγριολούλουδων του πανόμορφου κυδρεώτικου κάμπου.

Έτσι, ούτε ο Κωστής, που είχε στήσει το σπιτικό του - σαν στράφηκε από το Κάιρο, όπου με τον αδελφό του, τον Παναγιώτη, είχανε στημένο καφεκοπτείο, που τον καφέ τον ακαβούρδιστο τον ψήνανε, τον αλέθανε και τον συσκευάζανε, διαθέτοντας ταυτόχρονα σουμάδες, λεμονάδες, λίζα «ποιότητας αρίστης» - σ' ένα πανόμορφο αρχοντικό πνιγμένο σε βλαστήσεις κι εκβλαστήσεις μύριες, μ' ένα μικρό πετρογέφυρο να «κουβερτώνει» το ποτάμι (παρακλάδι του Κεφαλόβρυσου), που νυχτοήμερα έτρεχε για να προλάβει να ποτίσει τον αζεδίπαστο τον κάμπο, ούτε ο Κωστής, λέμε, ούτε κι η κυρά Κατίνα, χαμπάρι πήραν από τη νεραϊδοσύναξη στο προσκεφάλι της κορούλας τους.

Σταδιακά, μα σταθερά όμως πρόσεξαν τη Χρυστάλλα, πεντάχρονη μόλις κι ούτε, να παίρνει στο χέρι το πινέλο και να δίνεται στη ζωγραφική με πάθος ένθεο. Κι ο Κεφαλόβρυσος, η μεγαλύτερη πηγή - με υπερδιπλάσια ποσότητα απ' όλες τις άλλες - της Κύπρου, και κατά πολλούς η μεγαλύτερη πηγή νερού στην

υφήλιο, με τον απέραντο, πανόμορφο γεωφυσικό καμβά που κεντάει, γίνεται πηγή παντοτινής έμπνευσης της Χρυστάλλας.

Χρησιμοποιώντας αρχικά για χρώματα χυμούς λουλουδιών και για χαρτί κυλόν από γύψο που τον τοποθετεί σε παλιούς δίσκους και τους αναποδογυρίζει, αποτυπώνει πάνω τους αρίφνητους καλλιτεχνικούς ίμερους, ίμερους που αναδύονται από τη μυχιάτατη αγάπη της για το αληθινό αραβούργημα, που μπροστά στα μάτια της μερονύχτια μύρια ξεδιπλώνεται. Αναμφίβολα, η ποικιλία λουλουδιών κι αγριολούλουδων που ολοχρονίς στην κοινότητα δάλλουν – κι ορισμένα απ' αυτά μόνο στην κοινότητά της απαντούνται – συνιστούν κι αυτά με τη σειρά τους πηγή αστείρευτης έμπνευσης.

Αρχικά ζωγραφίζει το θαυμαστό κόσμο της κωμόπολης με υδατογραφίες, για να τις διαδεχτούν οι ελαιογραφίες, τα ακρυλικά. Ακλουθούν τα χαρακτηριστικά με τη μονόχρωμη απόδοση του κόκκινου ή του μαύρου και στη συνέχεια ακολουθεί η χαρακτηριστική, με χρωματισμούς ποικίλους.

Πρώτο της έργο χαρακτηριστικό ήταν ο Άις Γιώρκης ο Ποταμίτης της Κυθρέας, μια πρωτοποριακή χαρακτηριστική, μια χρωματική πανδαισία, που καταπλήσσει, μιας και τότες η χαρακτηριστική δεν αποδιδόταν με χρωματισμούς: Έτσι, το πρώτο της βραβείο χάραξης δικαιωματικά κι επάξια τής αποδίδεται, όταν παρουσιάζει τη σχετική της έκθεση. Κάποτες ο Κωστής, που κουρασμένος στρέφεται από την περιοδεία του με το καπριολέ και με τ' άλογό τους, τον Πήγασο- ένα άτι πανόμορφο μα μ' ένα μάτι, γι αυτό κι απ' τον Ιππόδρομο τον πούλησαν, όταν τ' ατύχημά του συνέβηκε - απ' τα περίχωρα, το Παλαίκυδρο, το Έξω Μετόχι, το Τραχώνι, το Νιοχώρι και τη Βώνη, όπου χοντρικά τιςπραμάτειες του διέδετε - βρίσκει τη Χρυστάλλα να ονειροπολεί, στις σκέψεις βυθισμένη.

Τι σκέφτεσαι, Χρυσταλλένη μου;

Θέλω να σπουδάσω γιατρός! Κι αν δεν τα καταφέρω, λόγω του μεγάλου ύψους της δαπάνης, θέλω ν' ασχοληθώ με τη ζωγραφική.

- Μα ασχολείσαι κιόλας κι εντατικά, μάλιστα!

- Μα θέλω να διακριθώ! Θέλω να γίνω, αν τα καταφέρω η πρώτη στο νησί μας! Θέλω τα έργα μου να στολίζουν πρεσβείες δικές μας, της Ελλάδας και της Κύπρου, τις ξένες πινακοθήκες, τ' αεροδρόμια, στους χώρους αναμονής κι υποδοχής των αποδημών!

Κι η Χρυστάλλα συνεχίζει ... Παράλληλα, διακονεί τη ζωγραφική σε ύφασμα – μια μορφή από σταυρόποντους σε πινέλο – δομώντας 53 ανάλογα έργα. Κι όταν η εταιρεία Κάρλοπεργκ θα κάνει συναφή έκθεση, η Χρυστάλλα παμπηφεί θα πάρει σε περγαμνή το πρώτο της έκθεσης βραβείο, μιας κι ως τότες δεν παρουσιάστηκε έκθεση με πινέλο.

Κι όταν σε λίγο θα δει σε έκθεση έργων Τέχνης στην κατεχόμενη σήμερα Κερύνεια μας ο αείμνηστος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, θα πει εις επήκοον πολλών: «Είδαμε πολλές κοπέλες να κεντούν με βελόνι, αλλά με πινέλλο για πρώτη μας φορά έχουμε δει». Έργα της Χρυστάλλας υπάρχουν στην πρεσβεία της Ελλάδας, στη Λευκωσία, στο Υπουργείο Παιδείας

και Πολιτισμού και στην αίθουσα των VIPS – κάτι που ελάχιστοι ως τα τώρα πέτυχαν – στο αεροδρόμιο της Λάρνακας.

Ο τότες ακόλουθος της ιταλικής πρεσβείας στη Λευκωσία, Φώτιος Πουλλίδης, συνοδευόμενος από την τότες προϊστάμενη των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού, Ελένη Νικήτα, αγόρασε πίνακες της Χρυστάλλας Δημητρίου για το Υπουργείο Εξωτερικών της Ρώμης και το σπίτι του.

Το χαρακτηριστικό της Χρυστάλλας «Το Κολόσσι» αγοράστηκε για το Μουζέ Ντελόν της Γαλλίας. Ομότιτλο χαρακτηριστικό της Χρυστάλλας κοσμεί και την πινακοθήκη Αμβούργου. Σημειώνουμε ακόμα πως χαρακτηριστικά της Χρυστάλλας κοσμούν – με πρωτοβουλία της λειτουργού, της τότε Πρέσβειρας, Μαρίας Χατζηπαύλου – την πρεσβεία των ΗΠΑ στη Λευκωσία.

Η Χρυστάλλα, έκπαγλης ομορφιάς, παντρεύτηκε, δεκαεφτάχρονη, το μοναδικό τότες δερματολόγο στην Κύπρο, Δημήτριο Δημητρίου. Δυο παιδιά της ευτύχησε να δει αποκατεστημένα η Χρυστάλλα, τον Αντώνιο Δημητρίου, πρωταθλητή του τέννις και το διαπρεπή δερματολόγο και πρόεδρο του συνδέσμου Δερματολόγων Κύπρου και της Δερματολογικής Εταιρείας, εφευρέτη της μυκητίασης Κωνσταντίνο Δημητρίου. Οι τρεις αδελφές της, η Άννα, η Ελένη κι η Μαρούλα βλέπουν με καμάρι την αδελφή τους να δομεί εικαστικά και την βοηθούν ποικιλότητα.

Παρακάλεσα κάποιες φορές τον Θεόδοτο Κάνθο - που η τετράχρονη σχεδόν διακονία μου ως Συμβούλου του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας για Πολιτιστικά θέματα και τη σύσταση του Πανεπιστημίου, μ' έφερε σε συνεχή επαφή με τον μεγάλο δάσκαλο και τεχνοκρίτη αλλά και μεγάλο δαυμαστή του έργου της ζωγράφου - να μου αποτιμήσει το έργο της Χρυστάλλας.

Και το έκαμε με μεγάλη του ευχαρίστηση: Η ζωγραφική της Χρυστάλλας Δημητρίου αποτελεί μια αυθόρμητη και πηγαία δημιουργική έκρηξη ενός υποσυνείδητου «κόσμου» που εδημιουργήθη από τις δωρεές μιας έντονης και παρατεταμένης επαφής που είχε με το προνομιούχο και παραδεισένιο περιβάλλον της γενέτειράς της Κυθραίας κατά τα νηπιακά και παιδικά της χρόνια. Διαμορφωμένος ο «κόσμος» της από τις έντονες αισθητικές εμπειρίες σ' ένα περιβάλλον όπου κυριαρχούσαν τα άφθονα κρυστάλλινα νερά του «Κεφαλόβρυσου» στην άγρια ειδυλλιακή, τροπική σχεδόν βλάστηση των απέραντων κήπων και ελαιώνων της γενέτειράς της, όπου κελαηδούν διαβατάρικα πουλιά και εργάζονται λυγρές κοπέλλες.

Μέρος, μεγάλο μέρος του φορτισμού που προήλθε από τις δωρεές του εξαιρέτου τούτου περιβάλλοντος αποδεσμεύεται τώρα αβίαστα και αυθόρμητα σαν τραγούδι και ρυθμός με την εργαστηριακής μορφής ζωγραφική της ζωγράφου, ικανό να συγκλονίσει με την αφύπνιση αξιών αισθητικών, από άποψη χρωματική ιδίως και υφή. Η ζωγραφική της δεν περιγράφει, εκφράζει λυρικά ένα μυδικό ίσως τοπίο γιομάτο με το μυστήριο της υφής όχι στιγμών αλλά της υφής καθολικότητας των αξιών, ενός «κόσμου» τόσο μεγάλου και αληθινού. Χαιρόμαστε την ειλικρίνεια του «κόσμου» αυτού γιατί εκφράζει αιώνιες αξίες γνήσιας και ειλικρινούς ζωγραφικής που με το παρθένο διατηρημένο παιδικό μάτι μάς λέγει